

Autorii acestei ediții:

- Ana Popa
- Adrian Lupușor
- Valeriu Prohnițchi

Realitatea Economică este o publicație economică lunară ce identifică cele mai importante evoluții economice și politice. Cititorii săi sunt decidenții de politici, directorii executivi ai companiilor locale, străine și ai băncilor comerciale, reprezentanții instituțiilor internaționale, ambasadelor și partidelor politice, jurnaliștii economici.

Acronimele și abrevierile utilizate:

f-a-p – față de anul precedent; f-t-p – față de trimestrul precedent; f-l-p – față de luna precedentă, s-d-p – sfârșit de perioadă, T4:07 – trimestrul patru 2007; Jan:09 – ianuarie 2009; BNS – Biroul Național de Statistică; ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă; BNM – Banca Națională a Moldovei; MDL – leul moldovenesc; ISD- investiții străine directe, p.p. - puncte procentuale.

EXPERT-GRUP este un centru analitic independent din Moldova, a cărui misiune este de a oferi mediul propice manifestării gândirii libere și netriviale, fapt ce va permite instituției să fie un lider în furnizarea unor analize economice obiective și să promoveze în mod eficient idei și soluții inovatoare pentru problemele economice cu care se confruntă Moldova în procesul transformării economice, dezvoltării societale și integrării europene.

Date de contact:

a.: MD-2012, Moldova, Chișinău,
str. Columna 133, oficiul 1

t.: 373 22 -930014

f.: 373 22 -929994

e.: info@expert-grup.org

■ Evoluția Indicatorului Compozit Anticipator

Anul 2013 a început pe o notă ușor optimistă, cu câteva progrese pentru majoritatea componentelor Indicatorului Compozit Anticipat (ICA). Deși moderată, tendința pozitivă ce a început în a doua jumătate a anului 2012 a continuat în Jan:13 (Figura 1). Aceasta confirmă stabilizarea economică anticipată pentru acest an, pe fundalul creșterii în agricultură după seceta severă din anul 2012. Recuperarea consumului intern, de asemenea, va juca un rol, deși mai puțin pronunțat.

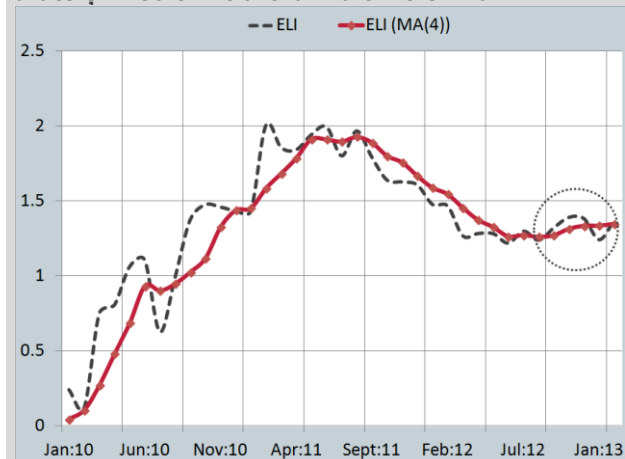
Cele mai importante evoluții au fost determinate de variabilele ce reflectă mediul extern. În special, transferurile de bani de peste hotare au înregistrat o creștere de 22,6% f-a-p, imediat după trei luni de declin constant. Aceasta este în mare parte legată de creșterea sporită a remitențelor din UE, cu sporirea ratei transferurilor în moneda euro de la 36,1% în Dec:12 la 38,5% în Jan:13. Prin urmare, stabilizarea economică curentă din Europa și-a avut efectul: conform OECD Business Cycle Clock, aceasta a intrat în faza de recuperare în Jan:13¹

O ușoară îmbunătățire a condițiilor economice pentru cei mai importanți parteneri comerciali ai Moldovei au alimentat exporturile totale, ce au crescut cu 9,9%, f-a-p. Dinamica pozitivă a remitențelor și a exporturilor au dat un impuls consumului intern, demonstrat de o creștere viguroasă a circulației banilor (+24,2%, f-a-p) și o creștere a ratei anuale a inflației de bază de la 3,7% în Dec:12 la 3,9% în Jan:13.

Situația din sectorul bancar este și mai nesigură. În Jan:13, marja bancară (diferența dintre rata medie pentru credite și depozite în moneda națională) a rămas la nivelul scăzut de până la începutul crizei, în timp ce totalul noilor credite a scăzut brusc cu 9% f-a-p. Totuși, aceasta nu a împiedicat băncile să-și extindă portofoliile: stocul total de credite s-a majorat cu 15,7% în Jan:13, în comparație cu anul trecut. Calitatea portofoliilor bancare a scăzut ușor, cu o creștere a ponderii reducerilor pentru pierderile la credite, de la 10,7% în Dec:12 la 10,8% în Jan:13. Această creștere este explicată de situația de la Banca de Economii. De fapt, la excluderea acestei bănci, calitatea portofoliilor de credite crește, ceea ce anticipează o continuă stabilizare a sectorului bancar și a întregii economii pe parcursul anului curent.

În încheiere, ICA sugerează faptul că economia Moldovei a intrat într-o fază incipientă de recuperare în 2013. Cu toate acestea, dinamica lentă și volatilă a acestui indicator relevă o creștere destul de modestă pentru anii viitori, ce va rămâne, probabil, inferioară nivelului potențial..

Figura 1. Indicatorul Compozit Anticipator, date brute și media mobilă din ultimele 4 luni

Sursa: calcule EXPERT-GRUP în baza BNS, BNM și Logos-Press;

¹ Ceasul ciclului afacerilor al OCDE <http://stats.oecd.org/mei/bcc/default.html>

■ Principali indicatori și date economice

Agricultura. Perspectivile privind producția agricolă în 2013 sunt destul de bune, după cum arată începutul anului 2013. Conform estimărilor recente ale Serviciului Hidrometeorologic de Stat (SHMS), rezervele de umiditate productivă în stratul de sol variază între 100% și 130% din norma multianuală. La fel de important, evaluarea realizată de SHMS la sfârșitul lunii ianuarie, privind starea curentă a plantațiilor multianuale, indică faptul că majoritatea podgoriilor și livezilor au trecut peste iarnă într-o stare foarte bună.

Industria. Anul 2013 a început cu o dispoziție deprimată pentru industria Moldovei, ce a scăzut cu 2,1% f-a-p în Jan:13. Această cifră a fost în mare parte determinată de sectorul minier, ce și-a redus producția la jumătate. Cu toate acestea, și industria prelucrătoare a înregistrat o scădere de 2,9% f-a-p. Producția uleiurilor vegetale și animale și a grăsimilor a fost sectorul cheie din spatele acestei scăderi, astfel a generat o producție cu 80% mai scăzută decât anul trecut. Industria ușoară, ce depinde în totalitate de situația curentă de pe piețele UE, a intrat într-o recesiune și mai adâncă. În mod ironic, condițiile meteorologice mai „benefice” din Jan:13 (în comparație cu Jan:12) au dus la o creștere ușoară a producției energiei termice, astfel a crescut volumul producției din sectorul energetic.

Serviciile. În Jan-Feb:13 volumul total al bunurilor transportate a crescut cu 17,1 % f-a-p, în timp ce lungimea totală a rutelor – cu 12%. Creșterea volumului mărfurilor transportate servește ca un indicator indirect pentru faptul că economia Moldovei a mers pe o cale pozitivă în primul trimestru al anului.

Veniturile și cheltuielile gospodăriilor casnice. Datele privind veniturile și cheltuielile gospodăriilor pentru Q4:12, publicate la 28 martie, descriu o tendință ușor negativă, venitul disponibil mediu fiind cu 0,4% mai scăzut f-a-p, în timp ce cheltuielile medii de consum nu au înregistrat schimbări. Este de remarcat faptul că venitul monetar a înregistrat o creștere marginală de 0,4%, în timp ce declinul venitului în natură (-6,7%) a fost motivul principal pentru scădere, și reprezintă o consecință evidentă a secetei severe ce a afectat venitul de bază al locuitorilor din zona rurală. Salariile reale în scădere (-8,4%, f-a-p) și veniturile din agricultură (-10,5%) au constituit contribuțiile de bază la pierderea marginală la venituri. Pe partea bună a lucrurilor, venitul din activitatea antreprenorială și remitențele au crescut semnificativ (+6,9% și +4,2% f-a-p, respectiv).

Finanțele publice. În Jan-Feb:13 rata de creștere a veniturilor bugetare a accelerat la 19,4% f-a-p, în mare parte datorită colectărilor fiscale, ce au sporit cu 30%. Această evoluție sănătoasă a fost condusă de colectările TVA (30,2%), urmate de impozitele directe (+105,4%), accizele (+14,8%) și taxele vamale (19,5%). În pofida acestor evoluții pozitive, veniturile totale au înregistrat o performanță scăzută în comparație cu nivelul planificat, fiind colectate 99,2% din sumele estimate inițial. La fel ca în luna precedentă, numai 30,5% din granturile externe planificate au fost de fapt plătite în primele două luni ale anului 2013.

Piața muncii. Pe 29 martie, Biroul Național de Statistică a publicat datele oficiale privind evoluția indicatorilor pieței muncii în anul 2012. Datele indică chestiuni destul de îngrijorătoare: populația economic activă a scăzut cu 3,4% în comparație cu anul 2011, iar rata de ocupare a forței de muncă a înregistrat un nivel scăzut istoric de 38,4%. Rata șomajului a scăzut de la 6,7% în 2011 la 5,6% în 2012. În cadrul populației economic inactive, numărul populației inactive descurajate a crescut la 6,6%, iar persoanele care au declarat că sunt la muncă peste hotare – cu 3,6%.

Prețurile. În Feb:13 indicii prețurilor de consum a crescut cu 0,2% f-l-p, în mare parte datorită produselor nealimentare, ce au crescut cu 0,4%, cea mai mare contribuție fiind din partea combustibililor (+1,4%). Produsele alimentare au fost cu 0,2% mai scumpe în comparație cu luna precedentă, preponderent din cauza sporirii de 1,3% a prețurilor pentru legume, drept rezultat al efectelor din runda a doua a secetei din 2012. Rata de bază a inflației anuale a scăzut la 4,3% (-0,3 p.p. în comparație cu Jan:13) din cauza cererii interne slabe și a activității economice moderate.

Politici monetare. Banca centrală nu și-a schimbat rata de bază (4,5%), iar inflația anticipată s-a păstrat în intervalul țintă. De asemenea, factorii inflaționisti din partea costurilor, care sunt de obicei de scurtă durată și în afara controlului BNM au continuat să persiste: inflația de bază a rămas mai jos decât IPC (3,9%, în comparație cu 4,3%). Prin urmare, autoritatea monetară s-a concentrat pe operațiunile de sterilizare a lichidităților: în Feb:12, BNM a vândut cu 18,8% mai multe certificate decât în anul precedent. Având în vedere situația macroeconomică instabilă și cererea internă slabă, este probabil că banca centrală își va păstra caracterul adaptiv privind politica monetară pentru ceva timp. Mai mult decât atât, pe lângă menținerea stabilității prețurilor, o sarcină îndeplinită foarte bine pe parcursul ultimilor ani, BNM are și provocarea de a menține stabilitatea sistemului bancar pe fondul crizei BEM. Acesta va fi un domeniu pentru care banca centrală va acorda multă atenție pe parcursul acestui an și nu doar.

Indicatori financiari. În Feb:13 totalul creditelor noi au înregistrat un declin de 25,8% f-a-p, cauzat de restrângerea activității de creditare a monedei naționale (-23,7%). Ca și în anul precedent, băncile sunt reticente în acordarea creditelor pentru întreprinderi, în special pentru IMM: creditele corporative noi au scăzut cu 32,8% f-a-p. Totodată, noile credite acordate gospodăriilor au crescut vizibil (+33,2%). Totalul depozitelor noi a scăzut cu 13,9% f-a-p, din cauza celor pe termen scurt (de până la 5 luni), în timp ce depozitele cu scadență de mai mult de un an au crescut cu 53,2%, iar cele între 6 și 12 luni – cu 35,3% f-a-p. Cu cât mai mulți „bani pe termen lung” intră în sistem, cu atât structura pe scadențe a pasivelor băncii continue să se îmbunătățească. Întreprinderile își amână deciziile investiționale și își „parchează” lichiditățile disponibile în bănci din cauza nesiguranței economice înalte. Acest fapt este confirmat de depozitele de mai mult de 6 luni ale întreprinderilor din Feb:13, ce au crescut cu 172,3% în comparație cu aceeași lună a anului precedent.

Ratele de schimb. În Feb:13 cursul de schimb mediu al monedei naționale s-a consolidat față de dolarul SUA cu 0,4% f-l-p. Acest fapt este în mare parte datorită fluctuațiilor de pe piața de schimb valutar externă, când dolarul a pierdut câteva poziții față de Euro pe parcursul aceleiași perioade de timp. Moneda națională s-a depreciat față de euro și de leul românesc cu 0,5% în ambele cazuri, ceea ce a scumpit ușor bunurile importate din UE. Rata de schimb cu moneda rusească a rămas aproape constantă, leul moldovenesc consolidându-se cu doar 0,07%.

Comerțul exterior. Datele preliminare privind comerțul exterior arată că în Jan:13 exporturile au crescut cu 9,9% f-a-p, totodată importurile au înregistrat o creștere mai timidă, de 2,8%. Exporturile către țările CSI au fost mai energice decât cele către UE (+17,3% f-a-p în comparație cu +10,7%), totodată exporturile către alte destinații au înregistrat un declin de aproape 15%. În timp ce exporturile către țări terțe acoperă mai puțin de 20% din importuri, iar importurile din țările terțe crește cu aproape 12% f-a-p în Jan:13, balanța comercială cu aceste țări este și mai restrânsă.

Principali partenerii comerciali. În Rusia, situația economică se înrăutățește rapid: în Jan:13 PIB-ul lunar a crescut cu 1,6%, iar în Feb.13 cu doar 0,1%. Potrivit viceministrului economiei al Rusiei, domnul Andrej Clepach, cifra anuală în 2013 nu va depăși 3%. Profitul în scădere și investițiile de către monopolurile naturale sunt printre factorii cheie din spatele dinamicii economice dezamăgitoare. Turbulențele financiare din Cipru vor avea un impact asupra economiei Moldovei, deși în mod indirect: în 2012 Cipru a fost a treia de pe lista țărilor surse de investiții ce vin în Moldova (ce reprezintă, de fapt, capital rusesc). Un reflux de capital investit de fondurile din Cipru ar trebui anticipat pentru 2013.

Piețele globale și regionale. În Mar:13, Brent-ul a continuat să obțină teren, prețurile au atins 116,5 USD/baril (față de 109,7 în Jan:13 și 113,0 în Feb:13). Prețurile pentru orz și grâu rămân la niveluri înalte, cu o repetare generală a tendinței (-1,1% și -8%, respectiv, în comparație cu Jan:13). În luna martie, prețurile pentru fertilizanții principali (fosfat, potasiu) au continuat tendința scăzută, dar perspectivele pe termen mediu sunt mai puțin optimiste pentru fermieri. Prețurile în scădere pentru aur și argint sunt o dovadă a noilor speranțe ale investitorilor cu privire la perspectivele economice globale.

■ Evoluții-cheie de politici în martie 2013

Evoluția politicii	Comentariu EXPERT-GRUP
5 martie. Guvernul Republicii Moldova a fost demis în urma unei moțiuni de cenzură votată de 54 membri ai Parlamentului. În data de 8 martie, Prim-ministrul Vlad Filat și-a prezentat demisia președintelui Moldovei. Mai devreme, la 15 februarie, dnul Vlad Plahotniuc (prim-vicepreședintele Partidului Democrat) a fost înlăturat din postul de vicespeaker al Parlamentului, cu voturi din partea comuniștilor și liberal-democraților.	Votul de neîncredere adoptat de Parlamentul Moldovei este o evoluție politică intrigantă, ce a culminat demascarea personală dintre dnul Vlad Filat și dnul Vlad Plahotniuc. Având în vedere dispoziția electorală curentă a cetățenilor moldoveni și nivelul scăzut de încredere față de toate partidele politice din Alianța pentru Integrare Europeană, demiterea Guvernului a fost o mișcare politică foarte riscantă. Cu toate acestea, considerăm că nu vor avea loc alegeri anticipate, ci va fi format un guvern susținut de AIE. Mai mult decât atât, este foarte posibil că noul Guvern va fi condus de dnul Vlad Filat.
7 martie. A avut loc una din cele mai încărcate ședințe ale Guvernului. Ordinea de zi a inclus 52 chestiuni. <i>Inter alia</i>, Guvernul a aprobat un pachet de decizii populiste, inclusiv impozitul „unic” în agricultură și o majorare a pensiilor mici (cele mai mici de 1300 lei pe lună).	Impozitul „unic” în agricultură este un exemplu tipic de decizie adoptată fără a fi luat în vedere în mod adecvat impactul acestei decizii. Criticii impozitului „unic” spun că acesta va avea un impact negativ asupra proprietarilor de terenuri mici de pământ, totodată va aduce beneficii marilor producători. Decizia de a majora pensiile mici a fost interpretată de unii experți ca o expresie a fricii Guvernului că alegerile anticipate sunt inevitabile în 2013.
25 martie. Vice-președintele Asociației Independente de Business a Kazahstanului, dnul Timur Nazhanov, a menționat în cadrul unui interviu cu portalul de business cazac că rezultatele aderării Kazahstanului la Uniunea Vamală Rusia-Belarus sunt mai mult dezamăgitoare și că business-urile cazace au avut de suferit de pe urma acestei decizii. El a menționat că majoritatea business-urilor cazace din industria alimentară nu au permis de a intra pe piața rusească, care este protejată de barierele necomerciale, în timp ce, pe de altă parte, companiile rusești pătrund pe piața cazacă.	Această declarație este o dovadă a caracterului nefuncțional și inechitabil al Uniunii Vamale create de Rusia, Belarus și Kazahstan. În Moldova există mai mulți doritori ce susțin aderarea Moldovei la această Uniune, argumentul lor primar fiind că Moldova va putea accesa o piață vastă fără bariere și granițe. De fapt, aderarea la Uniunea Vamală va duce la pierderi economice vaste pentru Moldova, iar termenii comerciali ai țării cu alte state ale lumii se va înrăutăți dramatic, astfel țara își va pierde independența de a stabili politicile comerciale. Ca și în cazul Kazahstanului, producătorii de alimente din Moldova se vor confrunta cu aceleași bariere pe care le au și în prezent, în momentul în care încearcă să vândă pe piețele rusești.
27 martie. Comisia parlamentară Economie, Buget și Finanțe a eșuat să voteze în favoarea acordării a 200 milioane lei pentru „Banca de Economii” pentru majorarea capitalului, după cum au solicitat regulamentele Băncii Naționale a Moldovei.	Situația de la „Banca de Economii” s-a îmbunătățit ușor în comparație cu lunile ianuarie-februarie ale anului curent. Totodată, o majorare a capitalului este indispensabilă, pentru ca banca să-și mențină licența de operare. Încă nu sunt cunoscute rezultatele Adunării Generale ale acționarilor. Toate indiciile sugerează că „Banca de Economii” va ajunge la o soluție numai după ce va fi votat noul Guvern.
28 martie. Dnul Mihai Ghimpu, liderul Partidului Liberal, a declarat în cadrul unei ședințe a Parlamentului că partidul lui este împotriva „depolitizării” Procuraturii și și-a exprimat nemulțumirea privind rezultatele selecției publice a candidatului pentru postul de Procuror General.	Argumentul liderului liberal este fundamentat pe faptul că Partidul Liberal a fost văzut ca un membru junior al fostei Alianțe pentru Integrarea Europeană, fără nici un fel de „pârghii”. Temerea printre membrii Partidului Liberal este că această situație va persista în cazul stabilirii unei noi coaliții. Cu toate acestea, un candidat politic la funcția de Procuror General va ridicula toate încercările de reformare a justiției în Republica Moldova.

Anexe statistice

Tabel 1. Indicatori economici lunari

Indicator	Mar:12	Apr:12	May:12	Jun:12	Jul:12	Aug:12	Sep:12	Oct:12	Nov:12	Dec:12	Jan:13	Feb:13
Producția industrială, mod. % f-a-p	-4.0	-2.4	10.6	0.2	1.0	-5.2	-10.7	-6.0	-7.9	-3.1	-2.1	n.a.
Comert cu amănuntul, mod. % f-a-p	1.5	-3.5	0.5	0.2	1.6	1.9	-1.2	4.3	-2.6	-12.4	n.a.	n.a.
Servicii prestate populației, mod. % f-a-p	4.6	9.5	8.6	2.0	2.6	3.7	2.5	-1.8	3.5	-1.2	n.a.	n.a.
Export de bunuri, mod. % f-a-p	11.9	3.3	1.7	3.7	-9.9	-15.8	2.4	-0.4	-11.0	-14.1	9.9	n.a.
Import de bunuri, mod. % f-a-p	4.1	1.3	-2.2	-3.7	0.4	-3.3	-7.1	6.2	-3.4	-5.7	2.8	n.a.
Active oficiale de rezervă, milioane USD	2073.6	2114.0	2043.0	2059.0	2094.3	2231.6	2326.8	2421.5	2422.4	2515.0	2519.7	2488.1
Mărfuri transportate, mod. % f-a-p	-27.3	0.3	24.0	23.9	23.1	-11.5	-16.2	13.9	1.4	-16.4	-13.5	47.3
Șomeri înregistrați la ANOFM, (s-d-p)	40300	38477	34803	31722	29412	27243	25552	24609	25586	26297	26643	n.a.
Salariul real, mod. % f-a-p	4.1	2.1	4.2	6.1	5.4	5.7	3.2	6.0	5.3	4.9	8.8	n.a.
Venituri bugetare, mod. % f-a-p*	7.5	13.8	14.0	12.3	16.1	14.5	12.7	13.3	14.1	11.2	9.5	14.9
IPC, mod. % f-a-p	5.4	4.7	4.1	3.7	4.0	4.4	4.9	3.9	3.7	4.1	4.6	4.3
IPPI, mod. % f-a-p	6.5	5.8	5.7	6.0	5.0	4.8	5.3	5.0	4.1	4.5	1.6	2.8
Rata de schimb nominală, MDL/USD, (s-d-p)	11.81	11.78	12.00	12.26	12.54	12.47	12.39	12.27	12.37	12.06	12.10	12.25
Money transfers from abroad, y-o-y, % ch.	-1.6	-4.2	10.6	-7.4	4.5	3.7	-5.8	23.6	3.6	-0.9	22.6	n.a.
M2 monetary aggregate, y-o-y, % ch	13.1	12.0	11.3	11.8	14.1	18.2	21.4	20.8	23.7	23.5	27.2	26.1
NBM base interest rate, %	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5
Rata dobânzii la depozite bancare, %, (s-d-p)	7.32	7.23	7.5	7.59	7.40	7.15	7.94	7.72	7.96	8.44	8.55	8.56
Rata dobânzii la credite bancare, %	14.05	14.25	13.98	13.69	13.38	12.82	12.58	13.0	12.68	11.98	12.41	13.23
Credite neperformante, % din total credite	13.2	13.6	14.7	15.3	15.2	15.3	14.5	14.4	14.7	14.5	14.6	n.a.

Surse: BNS, BNM, calcule și estimări EXPERT-GRUP;

Tabel 2. Indicatori economici trimestriali

Indicator	Q1:11	Q2:11	Q3:11	Q4:11	Q1:12	Q2:12	Q3:12	Q4:12
Creșterea reală PIB, mod. % f-a-p*	8.4	7.5	6.7	6.4	1.0	0.8	-0.2	-0.8
Producția agricolă, mod. % f-a-p*	8.3	3.9	3.7	4.6	0.6	-2.1	-21.6	-22.4
Lucrări de construcții-montaj, mod. % f-a-p*	4.0	12.9	3.1	1.4	4.9	3.6	0.8	-1.3
Investiții în capital fix, mod. % f-a-p*	132.0	131.8	111.3	109.3	95.4	-0.6	-0.7	-4.1
Influxuri nete de ISD, mod. % f-a-p*	25.8	100	-1.8	33.3	-51.3	-26.3	-68.2	n.a.
Rata șomajului, %	9.4	6.2	5.3	6.2	7.2	4.5	4.8	5.9
Rata ocupării, %	34.6	41.9	42.9	38.4	34.3	40.5	41.1	37.9

Notă: * - cumulativ de la începutul anului;

Surse: BNS, BNM, calcule și estimări EXPERT-GRUP;